

Sivistysvaliokunta

Asia: Julkisen talouden suunnitelma 2027–2030**Viite:** VNS 3/2026 vp**Yleisesti**

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan määrärahataso on kehyskaudella keskimäärin n. 9,0 miljardia euroa. Kasvua edellisen kehyskauden keskimääräiseen määrärahatasoon on noin 300 miljoonaa euroa. Sivista pitää erittäin tärkeänä sitä, että hallitus ei viimeisessä kehysriihessään päättänyt esittää uusia suoria säästöjä koulutukseen. Inhimillisen pääoman vahvistamisen merkitys on keskeinen uuden kasvun kannalta.

Sivista pitää keskeisenä pidemmän aikavälin tarkastelua vaativana asiana pienenevien ikäluokkien vaikutuksen rahoitukseen eri koulutusasteilla. Suomen tulee tavoitella koulutuksen oppilas- tai opiskelijakohtaisen rahoituksen pohjoismaista tasoa. Sivista katsoo, että lapsimäärän vähetessä koulutuksen rahoituksen ei tule laskea samassa suhteessa, sillä kustannukset eivät pienene vastaavasti. Sivista ehdottaa, että perusopetukseen kohdennettava kokonaisrahoitus (opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala ja kuntien peruspalveluiden valtionosuudet huomioiden) pidetään nykyisellä tasolla. Tämä mahdollistaisi oppijakohtaisen rahoituksen määrän kasvattamisen. Sivista katsoo, että tällöin perusopetuksen rahoituksesta nykyistä suuremman osuuden voisi kohdentaa valtionosuuksien sijaan ns. tasa-arvorahoituksena.

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Sivista suhtautuu myönteisesti perusopetuksen kehittämiseen kokeilujen kautta. Julkisen talouden suunnitelmassa varataan 2 miljoonaa euroa kokonaiskoulupäivän alueelliseen kokeiluun vuodelle 2027. Kokonaiskoulupäivällä tarkoitetaan yleensä mallia, jossa koulupäivän yhteydessä tarjotaan harrastustoimintaa, joka otetaan huomioon esimerkiksi koulukuljetusten aikataulutuksessa. Sivista pitää tärkeänä, että kokeiluun on mahdollista hakeutua erilaisten opetuksen järjestäjien, jotta kokonaiskoulupäivän toteutuksesta saadaan kokemuksia erilaisissa olosuhteissa.

Esi- ja perusopetuksen valmistavaan opetukseen ehdotetaan kohdennettavaksi 13 miljoonan euron lisäys vuodelle 2027, koska Ukrainaista paenneiden auttamiseen kohdistuvat menot eivät ole laskeneet ennakoidussa aikataulussa. Lisäys on merkittävästi pienempi kuin vuodelle 2026 (63 miljoonaa euroa). **Sivista pitää tärkeänä, että ukrainalaisten tukea jatketaan Venäjän hyökkäyssodan jatkuessa.** Sivista kiinnittää valiokunnan huomiota siihen, että Ukrainan sotaa paenneiden tilapäinen suojelu päättyy 4.3.2027. Mikäli suojelua ei jatketa, Suomeen jääminen edellyttää laillista perustetta oleskeluun. Tilapäisen suojelun päättyminen vaikuttaisi todennäköisesti myös ukrainalaisten koulutusmahdollisuuksiin.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien indeksijarrun tasoa korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön vuodelle 2027, mikä vähentää valtionosuuksia 60 miljoonaa euroa jo aiemmin tehtyjen säästöjen lisäksi. Säästö voi näkyä myös sivistyspalveluissa. Kuntien sopeutuessa tilanteeseen kannattaa etsiä

ratkaisuja yhdessä alueen yksityisten toimijoiden, kuten yksityisten varhaiskasvatuksen tuottajien, kanssa.

Sivista on pettynyt siihen, että hallituksen viimeisessä esityksessä julkisen talouden suunnitelmaksi ei ole huomioitu hallitusohjelman kirjausta yksityisen hoidon tuen hoitorahan korottamisesta. Hallituksen tavoitteena on ollut nostaa yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten osuus hallituskauden aikana vähintään tasolle, jolla se oli vuonna 2011 (8 %). Vuonna 2024 osuus oli noin 3 prosenttia.

Kuntatalouteen vaikuttavissa toimenpiteissä on todettu, että vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 miljoonaa euroa 1.1.2030 voimaan tulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi. Yksi tiukentuvista kelpoisuusvaatimuksista koskee päiväkodin johtajan kelpoisuutta. **Alan työntekijöiden edustajana olemme [vedonneet](#) hallitukseen, että päiväkodin johtajan kelpoisuuden laajentamista koskeva hallitusohjelman kirjaus etenisi.** Asiaa valmistellut työryhmä päätti työskentelynsä alkuvuodesta ja luonnosta esitykseksi on odotettu lausuntokierrokselle. Ilman lakimuutosta päiväkodin johtajien saatavuus on 1.1.2030 alkaen vaarassa kelpoisuuksien menettämisten, eläköitymisten sekä kasvatustieteen maisterien muille aloille hakeutumisten vuoksi.

Vapaa sivistystyö

Eduskunnan käsittelyssä parhaillaan oleva hallituksen esitys kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 74/2026 vp) johtaisi vapaan sivistystyön kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen erillisen valtionosuusrahoituksen poistumiseen. **Sivista vastustaa esitystä.** Kielen oppiminen, lukutaito, perustaidot ja yhteiskuntaan kiinnittyminen ovat osa koulutusjärjestelmän ydintehtävää. Vapaan sivistystyön valmista koulutusverkkoa, tiloja, opettajia sekä osaamista kotoutumis-, kieli- ja lukutaitokoulutuksen järjestämiseen pitäisi hyödyntää kotoutumisen edistämisen uudistamisessa. Nyt esitys uhkaa vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytyksiä ja koulutusverkkoa. Rahoituksen heikentyminen voi vähentää myös muuta vapaan sivistystyön koulutustarjontaa ja heikentää koulutuksen alueellista saavutettavuutta.

Esitys lakkauttaisi vapaan sivistystyön oppilaitoksille osoitetun kotoutumis- ja lukutaitokoulutuksen valtionosuusrahoituksen, joka on vuonna 2026 noin 12 milj. euroa. Jatkossa erityisesti yksityismuotoisten oppilaitosten asema riippuisi pitkälti siitä, hankkivatko kunnat koulutusta niiltä. Tämä on arviomme mukaan epätodennäköistä. **Julkisen talouden suunnitelmassa siirtymäajaksi osoitetaan 2,3 miljoonaa euroa vuosille 2027 ja 2028. Määräraha on riittämätön eikä mahdollista hallittua sopeutumista.**

Tutkintoon valmentava, ammatillinen ja lukiokoulutus

Toisen asteen koulutuksen määrärahataso pysyy arviolta ennallaan edeltävään kehyskauteen verrattuna.

Julkisen talouden suunnitelmassa kohdennetaan yhteensä 807 000 euroa valtion ja yksityisten koulukotien järjestämään TUVA-koulutukseen. Sivista pitää lisäystä tärkeänä erityisen haavoittuvaisen kohderyhmän koulutusmahdollisuuksien varmistamiseksi.

1.1.2026 astui voimaan uusi ammatillisen koulutuksen rahoitus- ja ohjausmalli, jonka tarkkoja vaikutuksia koulutuksen järjestämiseen ei voi vielä arvioida. Koulutuksen järjestämisen taloudellinen kannustin painottuu oppivelvollisiin sekä niihin opiskelijoihin, joilla ei ole toisen asteen tutkintoa tai ovat työttömänä. Vaikka painotus on perusteltu, se rasittaa ennen kaikkea sellaisia erikoistuneita koulutuksen järjestäjiä, joiden koulutus keskittyy alan erikoistumiseen ja aikuisten kouluttamiseen. Tältä osin uudistuksen vaikutuksia on seurattava tarkkaan.

EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevien lukuvuosimaksuihin sekä Euroopan talousalueeseen kuuluvien kansalaisten tilauskoulutukseen liittyvät muutokset toisen asteen koulutuksessa astuvat voimaan 1.8.2026. Muutokset ovat olleet kannatettavia, mutta toimeenpanoa on seurattava. Koulutuksen järjestäjillä on herännyt huoli siitä missä määrin lukukausimaksut haittaavat jo maassa olevien ulkomaalaisten kouluttautumista.

Sivista pitää valitettavana, että lukiokoulutuksen toimintaedellytyksiä heikentävään opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaissa (23 b §) määriteltyyn leikkuriin lukion yksikköhintaan ei esitetä muutoksia.

Korkeakoulutus ja TKI

Koulutuksella, tutkimuksella ja osaamisella on keskeinen rooli yritysten kilpailukyvyyn ja yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Koulutustason nostaminen on kuitenkin karannut tavoitteistaan, ja Suomen nuorten aikuisten koulutustaso on jäänyt OECD-maiden keskiarvon alapuolelle.

Koska koulutustasoa halutaan nostaa ja T&K-toimintaa kiihdyttää, korkeakoulujen kapasiteettia ei voi laskea. Siksi on tärkeää, että korkeakoulujen indeksikorotukset toteutuvat täysimääräisesti ja rahoitus seuraa kustannuskehitystä.

Sivista on erittäin tyytyväinen siihen, että vuosille 2026–2028 toteutetaan lisäpanostus koulutustason nostamiseksi mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. 100 miljoonan euron lisäpanostus suunnataan kertaluonteiseen aloituspaikkojen lisäykseen ja tästä aiheutuviin opintotukimenoihin sekä kolmevuotisen avoimen korkeakoulun opintoseteli-pilotin toteuttamiseen.

Sivista pitää valitettavana, että Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuden korotusta alennetaan 5 miljoonaa euroa osana kehysriihessä päätettyjä lisäsäästöjä. Myös Business Finlandin sekä EU-vastinrahoituksen määrärahoja pienennetään yhteensä 15 miljoonalla eurolla. Kehysriihen tiedotustilaisuudessa esitetyn mukaan säästöä perustellaan sillä, että jatkossa vastaava summa EU-rahoituksesta lasketaan osaksi valtion T&K-panostuksia.

T&K-rahoituksen kokonaisuutta heikentää myös kehysriihen päätös uudistaa T&K-lakia siten, että valtion talouden kehitys tarkistetaan jatkossa vuosittain eikä nykyisin mukaisesti joka toinen vuosi. Tämän arvioidaan vähentävän valtion T&K-rahoitusta 19 miljoonalla eurolla vuosittain.

Sivista pitää tärkeänä, että eduskuntapuolueet sitoutuvat jatkossakin laajasti parlamentaarisesti sovittuun tavoitteeseen nostaa valtion T&K-rahoitus 1,2 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. T&K-lain muokkaaminen on ymmärrettävää, sillä rahoituksen kasvun määrän tulee perustua mahdollisimman ajankohtaiseen ja ennustettavaan

tietoon. **Sen sijaan EU-rahoituksen laskemista osaksi valtion T&K-rahoitusta ei voi pitää perusteltuna.** Sivista edellyttää, että tästä ei muodostu pysyvää ja laajenevaa toimintatapaa.

Taiteen perusopetus, taide ja kulttuuri

Lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien kannalta tärkeä taiteen perusopetuslain uudistus on parhaillaan ministeriön valmistelussa. Esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään aikana. **Osana uudistusta taiteen perusopetukseen on ehdotettu 10 miljoonan euron lisärahoitusta, jota ei kuitenkaan ole sisällytetty julkisen talouden suunnitelmaan.** Rakenteellinen uudistaminen jää puutteelliseksi ilman lisärahoitusta, sillä valtionosuuksien ulkopuolella on tällä hetkellä merkittävä määrä yksityisiä oppilaitoksia. Sivista esittää huolensa myös kulttuurikasvatusohjelma **Taidetestaajien** jatkosta.

Helsingissä 11.5.2026

Sivistysala ry

Jenni Järvelä, toimitusjohtaja

Annakaisa Tikkinen, johtava asiantuntija, politiikka ja vaikuttaminen
annakaisa.tikkinen@sivista.fi, p. +358403566082

Sivistysala ry tekee sinnikästä työtä koulutuksen, osaamisen ja luovuuden puolesta. Edustamme noin 470 sivistysalan työnantajaa. Jäsentemme palveluksessa on noin 71 000 alan ammattilaista. Olemme Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n jäsen.